

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.303

Dimarts, 8 de novembre del 2016

SUMARI

- 1 Montserrat Roig ► El professor enamorat que hi ha al darrere
- 2 Jordi Badia i Pujol i Francesc Esteve i Gómez ► D'ací a pocs mesos, tot resolt
- 3 Xavier Mas ► Merlí, l'enyorat mirall d'una realitat lingüística
- 4 Rudolf Ortega ► “La llengua és una infraestructura”
- 5 Albert Jané ► Carns i peixos
- 6 Josep Daniel Climent ► El decret de plurilingüisme de Marzà, radicalment pedagògic i molt intel·ligent
- 7 Vet Aquí! ► Passives pronominals amb l'agent expressat
- 8 Salvador Pardo ► Llenguatge administratiu (D) (2)
- 9 Enllaços i convocatòries

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que distribueix missatges informatius relacionats amb la llengua catalana.

Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 El professor enamorat que hi ha al darrere

Montserrat Roig

Un pensament de sal, un pessic de pebre (Barcelona: Edicions 62, 1992), pàgs. 364-365.
Publicat originàriament a *l'Avui*, 12/07/1991

L'alemany Schliemann volia descobrir les ruïnes de la Troia homèrica perquè estava enamorat de la llengua grega. De menut, havia vist Troia en un dibuix i va decidir que aquell gravat, que no era sinó el fruit de la imaginació d'un il·lustrador, reproduïa una realitat, colgada ara dins "la pols del temps". Mentre treballava per desempallegar-se de la misèria, va aprendre llengües. Inventà un mètode personal: primer, les escoltava sense entendre-les, després n'aprenia de memòria paràgrafs sencers i els recitava. En sis mesos, amb aquest mètode, va aprendre l'anglès i podia recitar a cor què vols tot *l'Ivanhoe* de Walter Scott i *El vicari de Wakefield* de Goldsmith.

Una vegada un mariner borrarxo va entrar a la botiga on treballava Schliemann i va recitar uns versos d'Homer. No oblidaria mai aquella cadència, una música que entenia, encara que els mots fossin incomprendibles. Va decidir que aprendria el grec, però que abans faria diners. Quan en va tenir, va conèixer una grega de disset anys, Sofia Engastromenos, que recitava els versos del vell Homer com els déus.

Recordo la primera vegada que em van recitar un poema de Puixkin, un poema que comença, en català, "Jo us he estimat...". No n'entenia les paraules, però la música se'm calà a dins, com si un instint perdut m'advertís que allò volia dir "jo us he estimat", però que calia sentir-ho en rus. La Víctor Català escoltava la llengua que semblava perduda en gent que no s'escoltava en parlar. Com Leopardi, escoltava els mots que li arribaven entre la fressa del mercat de Florència.

El prestigi del sentit pràctic de la vida ens fa oblidar la molsosa impenetrabilitat de cada llengua. L'anglès que avui estudien alguns sense l'amor que hi posava Schliemann, és un anglès eixut, d'inventari. Aquest anglès, que no està dictat per l'enamorament dels qui reciten Yeats, es vanta, infantil i superficial, d'haver mort el llatí. Potser avui, els estudiants no tots comencen a creure que el llatí no serveix per a res. Que no és sinó un ensopidíssim reguitzell de lletanies declinatòries. Com fer-los creure que el llatí va descobrir l'expressió de tota la bellesa del món? Com fer-los creure que, en escoltar la cadència d'Ovidi, podem deixar-nos anar dins la nostra pròpia cadència?

Cap ideologia podrà manllevar mai la força que duu a enamorar-nos d'una llengua. Cap ideologia pot atribuir-se la possessió d'una llengua, perquè aquesta sempre s'escapa, esmunyedissa, dels dictats i les normes. He après el català tot escoltant-lo d'aquells que no se senten parlar. D'aquells que són la llengua sense saber-ho, que construeixen inconscientment filigranes fonètiques, amorosides com el vi que envelleix sota la mirada d'un vinater que no té cap pressa. No sé si aquest enamorament es pot transmetre als estudiants de català. De ben segur que depèn dels professors. Dels professors que no s'autocastiguen en el seu odi, mai no confessat, a la llengua i als alumnes. Sempre que m'han cridat per parlar als alumnes d'un institut, he notat, pel to, per les paraules, per les frases compassades que deixaven anar els alumnes sense adonar-se'n, si el professor que hi havia al darrere era de debò un professor enamorat d'aquesta cadència que tenim tan penetrada dins els teixits de l'organisme.

Dijous 10 de novembre farà 25 anys de la mort de Montserrat Roig (Barcelona 1946-1991). Vegeu també l'article d'Albert Pla Nualart "[Montserrat Roig i el mal èntès respecte per l'autor](#)" (Ara, 09/09/2016).

2 D'ací a pocs mesos, tot resultat

Jordi Badia i Pujol i Francesc Esteve i Gómez

Blog *El clot de les Ànimes*, 30/09/2016

<http://blocs.mesvilaweb.cat/jbadia/2016/09/30/daci-a-pocs-mesos-tot-resolt-1/>

El professor Joan Solà, l'any 2008, va publicar tres articles en el suplement «Cultura» del diari *Avui* («[D'aquí mig any \(1\)](#)», «[D'aquí mig any \(2\)](#)» i «[D'aquí mig any \(i 3\)](#)», del 27-3-2008, el 3-4-2008 i el 10-4-2008, respectivament) en què proposava que la locució prepositiva *d'aquí a* (o *d'ací a*) s'escrigués sense *a* en oracions com ara: «Ho tindrem d'aquí mig any». El propòsit era que, per escrit, es diferenciés un **període** de temps (introduït per *d'ací a*) d'un **moment** futur calculat a partir d'ara (encapçalat per *d'ací*, sense la preposició *a*). I posava aquests exemples, entre molts més:

«T'ho diré d'aquí mitja hora» volia dir, segons ell, «quan hagi passat mitja hora a partir d'ara» (moment).

«Aquesta novel·la em durarà d'aquí al maig» volia dir «des d'ara fins al maig» (període).

La proposta, de primer, no va tenir gaire requesta. I per això l'any següent va escriure un quart article («[Tornem d'aquí cinc minuts](#)», *Avui*, suplement «Cultura», 14-2-2009), en què es referia també a l'ús espuri de la preposició *en* en frases com ara «Tornem **en* cinc minuts», que, segons ell, s'havia de dir «Tornem d'aquí cinc minuts». I aprofitava l'avinentsa per a reclamar que els lingüistes dels mitjans se l'escoltessin més:

«Aleshores dèiem també que avui hi ha la seguretat que aquesta expressió [d'aquí] és millor sense afegir-hi la 'a' (d'aquí a), però veig que a penes n'ha fet cas ningú: és una llàstima que els assessors excloguin o "esmenin" (!) amb el mateix raser casos de flagrant forasterisme [en cinc minuts] i casos de construccions molt nostres, que precisament hem d'escampar i protegir.»

Aquesta segona crida sí que va tenir efecte i ara, al cap de set anys, ja hi ha alguns mitjans que apliquen aquesta diferenciació entre *d'ací* (o *d'aquí*) i *d'ací a* (o *d'aquí a*). Un d'aquests mitjans és Televisió de Catalunya, que [explica](#) aquesta doble forma remetent als quatre articles de Solà, sense cap més justificació.

Hem començat parlant de Joan Solà, però, de fet, Joan Coromines ja havia insinuat que era millor *d'aquí* que no pas *d'aquí a* amb el significat de «moment». En el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (entrada *est*, vol. III, p. 723-724), hi diu:

«Algunes locucions esparses, mereixedores d'atenció: 'd'aquí' + expressió temporal, segurament més idiomàtic així en català, que la forma cast. i fr. amb -a- (cast. de aquí a -, fr. d'ici a -): "si, d'aquí un quant temps, Déu m'ha volgut per a ell, em faré monja", Coromines ('L'Amor Traïdor', així l'autògraf, VI, 1a ed., p. 116); en canvi cal "d'aquí a aquí" 'de tant en tant, a cada pas, a cada moment', locució familiar però viva fins en escrits de bons autors de dial. central (Coromines, 'Diari del viatge a Viena', 1933).»

Com veiem, doncs, Coromines considera la forma *d'aquí* «segurament més idiomàtica» i, per tota justificació, ens ofereix dos exemples de son pare, Pere Coromines, dels anys vint i trenta del segle XX.

Si és escarida la justificació de Coromines, tampoc no hem trobat arguments sòlids en els quatre articles de Joan Solà. Ens hi diu que la llengua oral tracta de la mateixa manera els dos casos i tanmateix ell pensa (o preceptua) que s'han d'escriure diferentment:

«En llengua oral tots els dialectes la pronuncien o tendeixen a pronunciar-la sense la dita 'a'. Aquesta preposició 'a' seria, de fet, muda; però també ho seria la que veurem la setmana entrant ('D'aquí a final de curs queden vuit setmanes'), i en canvi aquesta segona no és rebutjada sinó que simplement se sent com a fonèticament no realitzada.»

Ací, suposem, Joan Solà activa la seva intuïció, que li fa veure diferents l'un cas de l'altre i, doncs, en l'un cas sent que la preposició és *rebutjada*.

Pensem que aquest terreny de la intuïció és relliscós, perquè pot suscitar divergències fàcilment. En tot cas, nosaltres no coincidim amb el professor Solà en aquest *sentiment de rebuig* de la preposició *a* en frases com ara «Vindré d'ací a una estona». Atesa aquesta discrepància intuïtiva, proposem d'estudiar el cas basant-nos en tres paràmetres: la coherència interna de la llengua, els exemples extrets de fonts escrites de tots els temps i les obres de referència.

En l'article d'avui parlarem breument de fets de llengua, de construccions sintàctiques afins a la locució en qüestió que ens poden ajudar a decidir si cal llevar-ne aquesta *a* o no.

En la fonètica sintàctica catalana, l'elisió de la *a* o de la *e* àtones en contacte amb una *i* tònica és molt freqüent. No tan sols en català oriental, on la vocal neutra és tan volàtil quan s'ajunta amb qualsevol altra vocal, sinó també en català occidental. Si en el català central, per exemple, podem sentir perfectament *aquirenys* («aquí a Arenys») o *aquilavora* («aquí a la vora»), també en català occidental sentirem *sinvolsmés* («si en vols més») o *acimtrobaràs* («ací em trobaràs»). Per això no ens ha d'estranyar gens que «D'ací (d'aquí) a una hora» es converteixi en *daciunora* (*daquiunora*) en tots els dialectes.

Una vegada delimitat el fenomen fònic, convé que observem i analitzem si la proposta de Solà té prou coherència. Per una banda, tenim la presència indiscutida de la preposició quan la locució té el sentit de període: «D'ací a cap d'any ho has d'haver resolt.» En canvi, segons la proposta de Solà, una frase molt semblant a l'anterior ja hauria d'anar sense preposició: «D'ací quinze dies ho hauràs resolt.» Els autors d'aquest article, intuïtivament escriuríem la *a* en tots dos casos.

Per una altra banda, tenim una locució temporal que expressa inequívocament un «termini»: *d'avui en* (o *de demà en*, etc.). Per exemple, «D'avui en vuit (dies) serà Nadal». La semblança estructural i semàntica amb la locució de què tractem és clara, tan clara com la presència inapel·lable de la preposició (en aquest cas, *en*).

Hi ha encara més raons per a no admetre la supressió de la preposició *a*. Una, la reconeix Joan Solà mateix: la supressió d'aquesta *a* no és sistemàtica i, de fet, reapareix fins i tot en la llengua oral quan s'insereix un element entre *ací/aquí* i el «moment a partir del qual». Diu Solà:

«És més, en algun cas la preposició potser ens fa falta i tot, com ara quan hi ha algun element intercalat entre els dos components (cosa explicable: ara la construcció potser no estaria tan gramaticalitzada): “L'examen és d'aquí a gairebé un mes”, “El partit comença d'aquí a tot just una hora”.»

És a dir, que, segons la proposta, hauríem d'escriure «d'aquí un mes» però «d'aquí a gairebé un mes» i «d'aquí una hora» però «d'aquí a tot just una hora». I, consegüentment, «d'ací sis minuts exactament» però «d'ací a exactament sis minuts».

I encara, prèviament a aquestes raons, n'hi trobem una altra: la locució *d'ací a* (*d'aquí a*) introdueix, originàriament i principalment, un complement circumstantial de lloc. Vegem-ne un exemple: «D'ací al Penyagolosa hi ha tres quilòmetres.» En un cas com aquest, ningú no proposa de llevar la *a* de la locució. En canvi, Joan Solà posa un exemple semblant a aquest, en què –diu– es mesura el temps: «D'aquí tres cantonades veurem la Sagrada Família». Sembla contradictori haver d'escriure «D'aquí a la Sagrada Família falten tres cantonades» i, en canvi, «D'aquí tres cantonades ja veurem la Sagrada Família». O bé, en el nostre exemple, «D'ací al Penyagolosa hi ha tres quilòmetres» i «D'ací tres quilòmetres hi ha el Penyagolosa».

A partir dels casos exposats i exemplificats en els paràgrafs anteriors, fàcilment podem fer una conjectura històrica: inicialment, la locució *d'ací a* tenia un sentit locatiu, després va agafar el sentit temporal de «període» i, finalment, va exemplar aquest significat temporal i va començar a fer-se servir amb el sentit de punt final, de moment en què passarà alguna cosa, calculat a partir d'ara.

Si es pogués confirmar que no són construccions independents, sinó que és una de sola que ha adquirit nous significats, caldria convenir que s'ha d'escriure d'una única manera, tant si vol dir l'una cosa com si vol dir l'altra. Per a escatir-ho, ens anirà bé d'observar texts antics i moderns, cosa que farem en l'article de la setmana entrant.

Vegeu la continuació d'aquest article: [“D'ací a pocs mesos, tot resolt \(2\)”](#) i [“D'ací a pocs mesos, tot resolt \(3\)”](#) al blog *El clot de les Ànimes*, 6 i 14/10/2016

3 Merlí, l'enyorat mirall d'una realitat lingüística

Xavier Mas

Lliure i Millor, 19/10/2016

<http://lliureimillor.cat/2016/10/19/merli-lenyorat-mirall-duna-realitat-linguistica-xavier-mas/>

Segurament no mentiríem si diguéssim que feia temps que una sèrie catalana en què apareixen joves i que, a més, en són els protagonistes, no reproduïa amb tanta fidelitat la parla espontània i col·loquial dels adolescents, amb mots propis del seu argot i expressions de recent aparició que fàcilment podríem sentir al metro o al carrer. L'argot d'aquest registre informal és, sens dubte, de gran valor filològic: s'innova amb una rapidesa vertiginosa, incorporant mots de nova creació que s'estenen en molt poc temps, o atorgant a paraules ja existents nous significats. A més, cal no oblidar que el col·loquial utilitzat pels joves, que es dóna en el màxim grau d'espontaneïtat i en una conversa generalment entre iguals, pateix interferències d'altres llengües, sobretot del castellà i de l'anglès, evidentment més que la resta de registres, ja que el parlant no s'imposa restriccions normatives o de genuïnitat ni intenta reconduir els seus usos lingüístics, com faríem en un registre més formal.

Quan en una sèrie com *Merlí* s'hi retrata la vida d'un grup d'adolescents i la relació que tenen entre ells i, alternativament, s'hi mostren també els conflictes que es donen entre alguns dels seus pares i professors, en surt, si més no, un còctel lingüístic digne d'analitzar.

En primer lloc, perquè es poden percebre clarament els diferents registres lingüístics en funció de la relació de proximitat amb l'interlocutor: cap dels joves parla de la mateixa manera quan es dirigeix a algú de la classe que quan es dirigeix als seus pares o a un professor, ni utilitza les mateixes paraules, i això és, sens dubte, un encert del guió. No seria versemblant, posem per cas, que un adolescent es dirigís a un altre amb total correcció o dient-li *capsigrany* en lloc de *capullo* o *imbècil*. L'excepció que confirma la regla és, sens dubte, el personatge més polèmic, el Merlí. Els alumnes el perceben com un més del grup i, fruit de la proximitat que senten amb el professor, no és estrany que quan estudien Kant, l'Oksana etzibi enmig de classe que "Kant era un *semat*", que el Bruno li digui: "Em fa molt pal aquest sopar", que el Pol, en veure la classe que fan al centre comercial, l'elogii: "T'ho estàs *currant* molt, Merlí" o que la Tània sentenciï a classe de filosofia que "la política és *postureo* màxim". De la mateixa manera, quan el Merlí es dirigeix als seus alumnes, també empra amb recurrència mots propis de l'argot juvenil, segurament perquè ja ha rebut in-

fluència de la parla dels joves amb què està en contacte constantment i la utilitza per aproximar-se als alumnes. I és precisament la rapidesa amb què aquest argot deixa petja en aquells que hi estan en contacte constant el que el fa tan digne d'estudi. Molts dels mots que sorgeixen (com *semat*, de creació relativament recent) s'imposen i creen una moda, una tendència encomanadissa i s'escampa pel territori en un període brevíssim de temps.

En segon lloc, la sèrie mostra amb nitidesa els canvis lingüístics generacionals: és obvi que quan sentim una conversa entre el Marc i el Gerard o la Tània i la Berta, no parlen igual que la Gina i el Toni o la Coralina i el Millán. Un gran exemple –no sé si deliberat o no, però, en tot cas, molt encertat– es pot veure al capítol 17 (*Kant*), quan la Gina i el Gerard van a sopar a casa del Merlí i coneixen la seva mare, la Calduch. Tots queden fascinats per la dona, però ho expressen, en escenes juxtaposades, lingüísticament diferent: mentre que la Gina diu al Merlí: “La teva mare és la bomba”, simultàniament el Gerard li està dient al Bruno: “La teva àvia és la polla”. La variació lingüística a nivell diacrònic se'ns ha fet, doncs, més perceptible que mai. Ja sigui una picada d'ullet deliberada per part dels guionistes o bé una casualitat, la successió d'aquests dos diàlegs fa adonar a l'espectador que el guió para molta atenció als trets generacionals de la llengua dels personatges, especialment a la dels joves, els quals deixen entreveure un idiolecte molt marcat, però que alhora s'inscriuen de manera versemblant en la parla col·lectiva dels adolescents actuals.

L'argot juvenil propi del registre col·loquial es percep gairebé en cada escena. Expressions com *suda* o *mola* se senten de teló fons en converses de grup constantment, i els diàlegs de caràcter sexual o amorós són grans candidats a incloure lèxic específic de l'argot, per exemple quan la Tània diu: “a mi els *tios* no em tiren la canya”, quan la Berta es defensa tot dient: “m'he tirat a molts *tios*, però tampoc me'n vaig amb el primer que passa”, quan el Pol diu al Bruno que si va a la festa de noies, “se les fa totes” o quan l'Oksana afirma que “el Geri està *pilladíssim*” d'ella. Al darrer capítol, també vam sentir en boca dels joves expressions com *quedar-se amb algú* (“T'has quedat amb la Coralina, *tia!*”), *anar-se-li la flapa a algú* (“Joan, se te'n va la *flapa* amb la Mònica”), *fotre mocs* (“Al Merlí li fots mocs i a la Coralina no li dius res”), *xunga* (“Berta, abans eres més *xunga*”)... Fins i tot, el Merlí diu en una ocasió que no pot ser que el Gerard sigui l'última persona que *ha xingat* en aquella casa. Veiem, de nou, doncs, la irremeiable influència que té en ell el contacte constant amb els joves. Les noves tecnologies i les xarxes socials hi tenen també un paper preponderant: em pregunto quants joves, i potser no tan joves, no haurien tingut una

actitud immediata com la de la Tània en organitzar una festa i haurien anunciat “faig un grup de *Whats*”.

Cal recordar que tots aquests mots i expressions queden recollits al portal de nova creació *Com ho diria* (comhoderia.cat) sobre el català col·loquial juvenil, on la visualització dels capítols de *Merlí* poden complementar-se amb la cerca de les expressions o mots que podrien resultar desconegudes a un públic aliè a l'entorn adolescent.

Tanmateix, no pot obviar-se que la polèmica sobre la qüestió està servida. A la xarxa, pots llegir amb freqüència abrindades queixes per la llengua que empren els joves de *Merlí*: “La sèrie mira d'inculcar uns valors morals a través de la trama i els personatges, no entenc per què aquesta ambició pedagògica no pot exportar-se a la llengua” o “Si els adolescents catalans parlen tan malament i fas una sèrie de TV3, fes que parlin bé”, o “La sèrie diu als nostres adolescents que el bon català és pels vells”. Precisament, si la sèrie vol inculcar una sèrie de valors als joves i posar-los davant dels ulls una sèrie de conflictes que ells mateixos podrien viure, cal, en primera instància, que s'identifiquin amb el que veuen. I no és cap novetat sostenir que un dels principals trets identificadors d'una persona és la seva llengua i, sobretot, la manera d'emprar-la. *Merlí* utilitza la llengua dels joves com una eina d'identificació. El bon català no és de vells: d'interferències lingüístiques i estructures mal construïdes n'hi ha hagut sempre, perquè el registre col·loquial ha existit sempre (alguns avis d'avui en dia encara diuen *antes* o *busón*, mentre que avui, per a un jove actual, això seria inconcebible). Però la diferència és que ara, en una sèrie, es retrata amb precisió i versemblança una realitat lingüística ben viva, notablement semblant a la realitat dels adolescents del moment, sense entrar a debatre si caldria fomentar-ne una major correcció o genuïnitat. Aquest no és el paper que han volgut prendre. El reflex de la realitat lingüística dels joves catalans actuals en una sèrie televisiva és de gran vàlua per a tots els interessats en la llengua: investiguem-la, analitzem-la, fem-nos preguntes. No neguem la realitat. Demanem-nos per què és així, d'on vénen els mots, per què els fan servir, per què s'estenen tan ràpidament. Siguem curiosos. Coneguem els racons del català tal vegada més desconeguts o menys il·luminats, ara que un tal Hèctor Lozano ens hi aboca llum. És absurd indignar-se perquè els joves de la sèrie emprin aquests mots i expressions. No podem oblidar que la ficció és, en molts casos i sobretot en el cas de *Merlí*, un mirall de la mateixa realitat.

Si voleu afegir-hi un comentari, feu-ho [al peu de l'article a *Lliure i Millor*](#)

4 Rudolf Ortega: “La llengua és una infraestructura”

Griselda Oliver i Alabau

Núvol, 10/10/2016

La versió que reproduïm aquí és un resum de l'entrevista; [llegiu-la completa aquí](#).

“La llengua és un ecosistema i la persona s’hi adapta: tu influeixes l’ecosistema i l’ecosistema t’influeix a tu”, suggereix Rudolf Ortega mentre parlem del procés d’integració de la immigració a Catalunya. L’entrevisto perquè acaba de publicar ***En defensa de la llengua*** (Angle Editorial), un llibre que aplega en un sol volum aquells textos principals que al llarg de la història s’han escrit del català, del seu ús social i de la seva normalització.

Ortega és llicenciat en Filologia Romànica i té una àmplia experiència en el món de l’assessorament lingüístic i ha treballat a mitjans com l’*Avui*, Catalunya Ràdio o Televisió Espanyola. Actualment és el corrector del *Quadern d’El País* i també fa de corrector de narrativa per compte propi.

Com diu Teresa Cabré al pròleg del llibre, a través dels textos que has aplegat en aquest volum es pot traçar una història social de la llengua. Quins objectius et vas proposar quan vas decidir fer *En defensa de la llengua*?

L’interès primer va ser documental. Mentre estava fent un altre treball, em vaig adonar que hi havia una sèrie de textos que sortien sempre a tots els manuals i històries de la llengua. D’aquí va sorgir la idea d’aplegar en un sol volum tots aquells textos que et trobaves dispersos per la xarxa o en antologies i que podien ser realment importants. Més tard em vaig adonar que a través de tots aquests textos es podia definir una mena d’història de la llengua. I això és el que he procurat, intentar fer un fil conductor sobre com aquests textos molts cops dialoguen entre si, se citen els uns als altres com si hi hagués una mena de continuïtat entre ells i es pogués fer una història de la llengua. I crec que hi és, que es pot resseguir la història de la llengua a través d’aquests textos.

I què ens diuen?

Que això de la llengua és una cosa transversal. La defensa de la llengua te la pots trobar en textos d’un nacionalisme carrincló claríssim, en textos d’esquerres, en textos d’orientació clarament independentista i, fins i tot, en textos de defensa del català des de la intel·lectualitat espanyola. Te la pots trobar en suports diferents, en discursos solemnes i dits en grans ocasions, però també en manifestos breus, en pamflets anònims, en cartes, en articles, en pròlegs de llibres, etc. Evi-

dentment, cada moment de la història dóna un determinat discurs, però aquesta diversitat de formats, registres i suports evidencia que no és una cosa estrictament nacionalista, sinó que ha anat prenent formes diferents en funció de cada moment i que no es limita a un sol sector ideològic i de classe.

Quin ha estat el criteri de selecció dels textos?

Els textos havien de ser relativament curts, emblemàtics, representatius de totes les etapes i d'autors importants. Evidentment, vaig intentar evitar les redundàncies i no abusar d'uns temes determinats. Penso que està força repartit i hi surten representades totes les etapes, tot i que n'hi ha un parell amb més textos perquè en aquella època hi va haver molta més producció: una és la del naixement del catalanisme, amb textos d'Alcover, Maragall, Fabra, Guimerà, el Memorial de Greuges o la convocatòria del Primer Congrés de Llengua Catalana, mentre que la segona és la que representa tota la lluita antifranquista, que va dels anys seixanta fins al 1981. De la segona meitat del franquisme i la transició hi ha molta producció perquè hi va haver una mobilització molt gran. Malauradament, he deixat alguns textos importants fora, perquè si no hauria acabat sent un volum massa gran, i havia de ser una cosa manejable.

Com quins?

He recollit el manifest de *Crida a la Solidaritat*, perquè té una transcendència política realment important, ja que en surt l'articulació moderna de l'independentisme, però no "El català, llengua pròpia de Catalunya", aparegut al número 259 de *Serra d'Or* l'any 1981 i signat per noms de la literatura i la cultura tan importants com Rodoreda, Oliver, Foix, Triadú, Badia i Margarit, Capmany o Pedroló, que cito a l'apèndix. Tots dos eren una resposta al *Manifiesto de los 2.300*.

Els primers textos que reculls són del segle XVIII. Fins aleshores no hi havia una necessitat de defensar la llengua?

Hi havia algunes apologies, però aquest tema comença a interessar a partir del segle XVIII, que és quan avança la diglòssia i els efectes del Decret de Nova Planta són més clars: apareixen textos com el de Baldiri Rexach, el Memorial de Greuges o la gramàtica de Josep Pau Ballot. Cal triar i intentar repartir, ja que al llarg de 250 o 350 anys hi ha molts textos en defensa de la llengua.

Precisament a les *Instruccions per a l'ensenyança de minyons*, Baldiri Rexach destacava la necessitat que els infants aprenguessin la seva llengua primera (català), però també el castellà: "Sense ella ni podran tenir tracte ni comunicació amb les demés províncies".

Baldiri Rexach fa una exposició de les cinc llengües que els infants han de saber en aquell moment, i parla del francès, de l'italià, del llatí i del català i el cas-

tellà. Rexach defensa que la llengua pròpia dels infants sigui la del primer ensenyament i la llengua vehicular de l'escola, però al segle XVIII el castellà ja s'havia convertit en una llengua hegemònica a causa de l'absolutisme i el Decret de Nova Planta i era la llengua que domina a tota la península. Rexach en certa manera s'hi adapta i no en renega. Això, després, al segle XIX ja no es dirà.

Tots els discursos constaten una necessitat de “depurar” la llengua de castellanismes, ja que la llengua ha estat amenaçada i la manera de defensar-la és que sigui com més genuïna possible. Què ens diu, això, de la salut del català?

Nosaltres vinculem la defensa de la llengua a qüestions polítiques, a la presència a l'ensenyament o als mitjans, però al segle XIX era inconcebible defensar la llengua i demanar-ne l'oficialitat sense en paral·lel lluitar per codificar-la. És ridícul demanar que una llengua sigui oficial, o cooficial, si no tens una orto-grafia. Aquestes dues demandes anaven en paral·lel, ja que la dignificació de la llengua es vinculava també a l'esforç per assolir-ne una codificació, que volia dir fer-ne una ortografia, una gramàtica i un diccionari. Aquesta lluita, que comença a finals del segle XVIII, agafa força amb la campanya de *L'Avenç*; després s'encarrila amb el Primer Congrés Internacional de la Llengua (1906), la fundació de l'IEC i, més tard, Fabra n'agafa el relleu. Així es com el procés de codificació es posa en marxa. No ens n'adonem, però és un factor decisiu perquè després del franquisme es pugui recuperar la llengua. A diferència del català, el basc i el gallec no van assolir aquest moment de codificació abans de la guerra i per això encara arrossegueu problemes d'entesa en aquest sentit.

Sense la codificació de la llengua i amb quaranta anys de franquisme, hauria estat gaire diferent la sort del català?

Molt diferent. Pensa que l'any 1946 ja es va permetre la primera publicació en català, encara que la va promoure el règim franquista i ho va fer amb una ortografia prefabriana, amb tota la consciència. A partir d'aleshores, però, ja es va començar a editar en llengua catalana, i als anys seixanta Rosa Sensat va començar a fer classes en català. Per això, el llibre no recull només una defensa de la llengua política, sinó també la defensa de la codificació, de la normativització, que era també una manera de dignificar la llengua en tots els àmbits. Sense un codi definit i acceptat per tothom no es pot demanar que una llengua sigui oficial, ni tan sols la pots ensenyar. [...]

Una de les preocupacions principals que apareix als textos que has recollit al llibre és l'ús social de la llengua. En els últims anys s'han fet esfor-

ços perquè millori, sobretot les administracions públiques, però sembla que la presència del català només es manté, però no millora. Què més hauríem de fer?

Aquest és un tema llarg i complicat. La normalització lingüística dels anys vuitanta i fins al 1992, any en què es va aprovar el decret d'immersió lingüística, va aconseguir quatre grans fites: la Llei de normalització lingüística, l'ús del català als mitjans de comunicació, l'ús del català a l'ensenyament, i el desplegament de cursos de català per a adults. Aquestes mesures van aconseguir frenar els mals auguris sobre la pervivència de la llengua, perquè es creia que el català complia tots els requisits per començar la substitució lingüística, ja que, d'una banda, comptava amb una població que procedia de la resta d'Espanya i, de l'altra, la població catalana ja era bilingüe: el més senzill era que s'acabés abandonant la llengua. Les mesures de normalització lingüística ho van frenar i van aconseguir que la població castellanoparlant, que originàriament era monolingüe, fes una relativa incorporació a la llengua catalana.

Però després va arribar una segona onada d'immigració...

Que va posar el comptador a zero altra vegada. A mi em fa la sensació que ara no hi ha un projecte de foment de llengua, de proporcionar les condicions perquè el català es pugui desenvolupar encara més que no passi per la independència. Jo sóc del parer que això de la llengua són diners: hem d'entendre que la llengua és una infraestructura de país i, de la mateixa manera que hem d'invertir si volem carreteres i aeroports, en llengua també s'ha de fer, amb més cursos per a immigrants, amb més llibres i revistes en català, i amb més subvencions per a les multinacionals del cinema. Hem d'assumir que estem en inferioritat, hem d'entendre quin és el context comunicatiu global en què ens trobem i hem d'invertir per fer-nos un lloc. Ara bé, amb els pressupostos migrats que hi ha dedicats a la llengua, es fa difícil. Per què no hi ha llibres d'assaig en català? Si vas a les llibreries en trobaràs a la secció d'infantil, a la de narrativa i a no ficció, i poca cosa més.

De fet, una de les raons a favor de la independència és que el català passaria ser oficial i això donaria més prestigi a la llengua.

Si fos llengua oficial (i no necessàriament oficialitat única, podria ser cooficial amb el castellà), automàticament seria llengua a Europa, en el cas que hi estiguéssim. Aleshores els àmbits que ara depenen de l'Estat i que no estan normalitzats haurien de fer un trànsit cap al català, com ho va fer l'ensenyament i la sanitat als anys vuitanta. Segurament la sobirania permetria més instruments de foment de la llengua, encara que es mantingués el castellà com a llengua

oficial. El català guanyaria espais i tots els àmbits que ara són de l'Estat i que passarien a ser propis s'haurien de catalanitzar tal com es va fer als anys vuitanta.

[Llegiu l'entrevista completa a Núvol](#)

Sobre [En defensa de la llengua](#). Discursos, manifestos i textos decisius en la història del català, de Rudolf Ortega (Barcelona: Angle, 2016), vegeu també [“Una lluita permanent”](#), de Magí Camps (*La Vanguardia*, 17/10/2016), [“Llengua catalana, manifestat”](#), de Carles Geli (*El País*, 24/08/2016) i una altra entrevista a l'autor per Josep Catà, [“La defensa de la llengua, d'una manera o altra, seguirà”](#) (*El País*, 24/10/2016).

En defensa de la llengua, de Rudolf Ortega · **Taula**

Pròleg. Una història social a través del fil de la llengua, per M. Teresa Cabré

Nota introductòria

DISCURSOS, MANIFESTOS I TEXTOS DECISIUS EN LA HISTÒRIA DEL CATALÀ

1. Instruccions per a l'ensenyança de Minyons, Baldri Rexach (1749)
2. Primer Memorial de Greuges (1760)
3. Gramàtica i apologia de la llengua catalana, Josep Pau Ballot (1815)
4. Rubió i Ors i l'inici de la Renaixença (1841)
5. Discurs de Milà i Fontanals als Jocs Florals (1859)
6. Primer número de *Lo Gay Saber* (1868)
7. Segon Memorial de Greuges (1885)
8. Campanya lingüística de *L'Avenç* (1891)
9. Bases de Manresa (1892)
10. Discurs d'Àngel Guimerà a l'Ateneu Barcelonès (1895)
11. Lletre de convit, Antoni M. Alcover (1901)
12. Elogi de la paraula, Joan Maragall (1903)
13. Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906)
14. Petició d'oficialitat de la Mancomunitat de Catalunya (1916)
15. Missatge d'elogi dels intel·lectuals espanyols (1924)

16. Discurs de Pompeu Fabra als Jocs Florals (1934)
 17. Discurs de Josep Carner als Jocs Florals de l'exili (1948)
 18. Carta d'un grup d'universitaris (1956)
 19. Manifest dels 100 (1960)
 20. Campanya de les instàncies (1963)
 21. Entrevista a l'abat Escarré a *Le Monde* (1963)
 22. Suport fallit dels intel·lectuals espanyols (1964)
 23. Campanya «Català a l'escola» (1969)
 24. Manifest de Prada (1973)
 25. Informe de l'Assemblea de Catalunya (1973)
 26. Suport de la Real Academia de la Lengua (1975)
 27. Declaració sobre la unitat de la llengua catalana (1978)
 28. Manifest d'*Els Marges* (1979)
 29. Campanya per la normalització lingüística (1980)
 30. Crida a la Solidaritat (1981)
 31. Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1986)
 32. Manifest de l'Associació per a unes Noves Bases de Manresa (1997)
 33. Declaració de l'IEC pel català a Europa (2002)
 34. Discurs de Quim Monzó a la Fira de Frankfurt (2007)
 35. Manifest «Català, llengua comuna» (2008)
 36. Discurs de Joan Solà al Parlament de Catalunya (2009)
- APÈNDIX. Fonts documentals

5 Carns i peixos

Albert Jané

Llengua Nacional, núm. 43, II trimestre del 2003

<http://llenguanacional.cat/carns-i-peixos/>

La dèria torrencial i desenfrenada del plural amenaça d'engolir-ho tot.

Com és ben sabut, el nombre és una categoria gramatical que, en una llengua com és ara la nostra, oposa la singularitat a la pluralitat, és a dir, que origina la distinció entre singular i plural. Un nom, per tant, ha d'ésser singular o plural, i, en principi, és una idea lògica que distribueix els mots del grup nominal i fa que revesteixin la forma del singular o la del plural. Però, si bé és així en la gran majoria dels casos, contra el que molts se senten inclinats a pensar, n'hi ha, de casos, en què la distinció entre el nombre singular i el plural ve determinada per

altres factors, entre els quals potser caldria destacar el d'una certa habitud o tradició idiomàtica, que pot ésser considerada més o menys arbitrària, i que no sempre coincideix en les llengües més acostades. Un exemple ben característic d'aquesta divergència el trobem en la doble solució *Nadal*, del català, i *Navidades*, del castellà (que ha provocat una interferència ja esdevinguda clàssica). I no cal dir que és impropedent de defensar l'ús del singular en el cas de *Nadal* amb raons aparentment lògiques en lloc de fer-ho amb les raons del fet tradicional.

En els noms de les substàncies o matèries, que en principi no són comptables, és on veiem sovint que l'ús del singular o del plural es pot considerar més o menys arbitrari. Així, tenim els noms dels cereals en singular i els dels llegums en plural. Diem *un sac de blat* i *un quilo d'ordi*, però *un sac de mongetes* i *un quilo de cigrons*. I sembla més aviat inútil de voler-hi trobar una explicació lògica, tal com a vegades algú s'entesta a fer. En general, la preferència pel singular, en la nostra llengua, és prou evident: *la terra, la sorra, la cendra, l'aigua, la neu, la sang, la pols, la llana, el cotó, la seda*, etc. Les excepcions, sens dubte, són prou nombroses perquè sigui difícil, o impossible, de sistematitzar-les i calgui no precipitar-se a condemnar certs usos. Però creiem que és pertinent d'assenyalar que, actualment, es recorre a plurals com *les cendres* o *les neus* en casos resolts tradicionalment amb l'ús del singular.

La majoria, no tots, dels noms de substàncies alimentàries s'havien usat tradicionalment, en català, en la forma del singular: *la xocolata, la mel, el mató, la llet, la nata, la crema, la mantega, el pa, la fruita, la verdura, la carn, el peix, el codonyat, la melmelada, la confitura...* (en canvi, *els torrons*). Notem que parlem de substàncies, no de peces individualitzades: no és igual *pa de diverses classes* que *tres pans de quilo*. Però avui la tendència mimètica a la pluralització és tan forta, tan irresistible, que ja podem sentir, o llegir, no solament *fruites i verdures*, que no és cap novetat, sinó també *les xocolates* o *les llets*, quan un es vol referir, generalment, a diverses classes o varietats d'aquests aliments. I des de no fa gaire, les cartes dels nostres restaurants, talment com si obeïssin a una consigna indefugible, no deixen d'oferir-nos, com a segons plats, *les carns* i *els peixos*, innovació certament insòlita i sorprenent.

És sabut que hi ha certs plurals que s'han lexicalitzat, és a dir, s'han desproveït del seu valor gramatical: *els tallers, les oficines*, formes tradicionals amb què sovint es designa un sol taller, o una sola oficina. Però sempre és possible de descobrir casos nous, que no deixen de sobtar; per exemple, a la sala petita del Teatre Nacional de Catalunya, on hi ha una sola taquilla sota un rètol que diu, clarament, TAQUILLES.

6 El decret de plurilingüisme de Marzà, radicalment pedagògic i molt intel·ligent

Josep Daniel Climent

Blog *L'interés per la llengua dels valencians*, 26/09/2016

<http://interesperlallenguadelsvalencians.blogspot.com/2016/09/el-decret-de-plurilinguisme-de-marza.html>

Des de fa dies en el món polític i educatiu valencià s'està parlant intensament de l'esborrany del Decret de Plurilingüisme fet públic per la Conselleria d'Educació encapçalada per Vicent Marzà.

De fet, la publicació del decret ha vingut acompanyada d'un allau de crítiques, especialment vehiculades a través de les xarxes socials, procedents la major part de sindicats, entitats i associacions de contrastada solvència en el treball i esforç per la promoció del valencià, tant en l'ús social com en l'ensenyament, i que, a més, mantenen unes posicions ideològiques semblants a les dels ocupants de l'edifici de l'avinguda de Campanar.

En aquest sentit, la major part de les veus han parlat de la manca d'ambició del decret, de la pèrdua d'una oportunitat històrica per part del valencianisme d'implantar un model d'immersió lingüística en les escoles valencianes que situe el valencià com a llengua vehicular, i han assegurat que no els satisfà o que, directament, ha defraudat les expectatives que hi havia posades en el nou govern del Botànic.

Així, per a Escola Valenciana el Decret de Plurilingüisme no respon al model que proposa l'entitat cívica; per a l'STEPV, sindicat majoritari en l'ensenyament, el Decret presenta un perfil molt baix i pronostica que no assolirà els objectius que hauria de tindre una escola plurilingüe; o per a El Tempir, d'Elx, la proposta de la conselleria queda molt lluny del que esperaven i, per tant no la comparteixen.

Ara per ara, les anàlisis detallades del decret encara són escasses, tot i que m'agradaria destacar [l'experta opinió](#) del professor Vicent Brotons, publicada a Saó, que assenyala importants mancances de la norma, com que no s'assegure «una oferta inicial de centres amb nivell avançat que supere en un 60% la potencial població escolaritzable del municipi», o que no se'n parle del cos econòmic de la seua aplicació, i per això considera que aquesta proposta «és i serà millorable, molt millorable», tant en la fase d'elaboració com en el posterior desplegament.

Pel que fa a les valoracions polítiques exposades pel Partido Popular i Ciudadanos tinc poc a dir, atès que semblen opinions cuinades i enllestides des de fa mesos, a l'espera de la definició de la política lingüística de la Conselleria d'Educació, i que només persegueixen el desgast de Marzà i de Ximo Puig, que ha donat suport a l'esmentat decret considerant-lo clarament com una política de govern.

Sobre les crítiques al decret, la major part de les procedents dels sectors valencianistes incideixen en dos aspectes. Per una part, perquè no suprimeix l'exempció de valencià en les zones castellanoparlants, oblidant que la Llei d'Ús i Ensenyament del valencià consagra aquesta possibilitat, i per tant, el decret poc pot incidir. Tot i això, resultarà curiós saber com s'ho faran els centres d'aquestes zones que tinguen un nivell Bàsic 1 o 2, amb una o dues àrees obligatòries en valencià, i fomenten l'exempció de l'avaluació en l'assignatura de valencià.

La segona, i més important, perquè no implanta un model d'immersió lingüística en tots els trams d'ensenyament, com si aquesta fos una possibilitat factible i realista en l'actual situació sociolingüística. De fet, pense que és una proposta d'impossible aplicació en l'actualitat en la totalitat del País Valencià a causa de les mancances de la Llei d'Ús i Ensenyament del valencià, però sobretot, per la manca d'una demanda social i la inexistència d'un suport efectiu de la societat civil. Implantar ara mateix un model d'immersió lingüística seria profundament desestabilitzador, tant des del punt de vista polític, perquè soscavaria el pacte de govern entre el PSOE, Podem i Compromís, com des del punt de vista de l'educació, perquè ens retrotrauria a debats ja superats des de fa més de vint-i-cinc anys. No cal dir que des d'amplis sectors socials (i especialment polítics) un model d'immersió lingüística seria vist com una imposició del valencià, que amb total seguretat donaria peu a abrandades campanyes contra l'ensenyament en i del valencià.

En canvi, la proposta de l'esborrany del Decret de Plurilingüisme de lligar l'ensenyament del valencià a la de l'anglès i la de certificar els nivells de competència lingüística des dels centres educatius, especialment el B1 d'anglès i el C1 de valencià, em sembla especialment enginyosa i intel·ligent. Ara seran els pares, estudiants, professors, en definitiva la comunitat educativa, la que demanarà voluntàriament avançar cap al model d'immersió lingüística representat en els nivells Avançat 1 i 2. A més a més, estic convençut que aquest model tindrà la capacitat de seduir, fins i tot, els centres concertats i privats, perquè serà l'únic que garantirà un ensenyament integral i de qualitat del valencià, castellà i anglès, i que no podran deixar només en mans dels centres públics.

De fet, aquest element representa, des del meu punt de vista, la clau de volta de la proposta de la Conselleria, i és per això que l'esborrany del Decret de Plurilingüisme em sembla un magnífic document per començar a definir quin serà el nou model lingüístic educatiu valencià, amb la necessitat, com afirma Vicent Brotons, que «caldrà també desplegar-lo amb ordres, i d'altres disposicions legals que en la seua concreció el facen realment útil i eficaç».

No obstant això, caldria que la Conselleria d'Educació escoltara atentament les propostes presentades per les entitats assenyalades anteriorment, perquè la seua adaptació del marc teòric presentat pels experts a «la realitat social i a les aules valencianes» no és l'única possible. En aquest sentit, propostes com la d'augmentar significativament les hores de valencià en el nivell Bàsic, la de flexibilitzar les àrees assignades a cada llengua (per què les matemàtiques sempre són el castellà?) o la garantir els drets lingüístics dels estudiants en cada població, poden millorar l'esborrany presentat.

Mentrestant, des de la societat civil continuarem reivindicant un major ús social del valencià en tots els àmbits, des dels mitjans de comunicació (TVV i TV3 ja!) a la justícia, i defensant la necessitat d'una Llei d'igualtat lingüística que garantisca els drets dels valencianoparlants que encamine la societat valenciana cap a una veritable normalitat.

Sobre aquest mateix tema, a més de [l'article de Vicent Brotons Rico](#) a Saó esmentat per l'autor, vegeu també Tere Rodríguez, "[Puig aposta pel plurilingüisme a l'escola i posarà fi a les línies](#)" (*El Punt Avui*, 21/09/2016); Teresa Ciges, "[Un Decret de Plurilingüisme que no elimina l'exempció al valencià](#)" (*Saó*, 20/09/2016); "[Un decret que equi-para dues llengües amb una posició desigual](#)" (editorial de *La Veu del País Valencià*, 22/09/2016), i Xavier Aliaga, "[Un decret de jocs malabars](#)" (*El Temps*, 27/09/2016).

7 Passives pronominals amb l'agent expressat

[Vet Aquí!](#) Butlletí lingüístic de la Diputació de Girona, 08/2016

Reulem fins al butlletí del mes de juliol per recuperar-ne la frase enverinada:

Per l'Ajuntament es va presentar una sol·licitud de pròrroga.

Sabeu de què peca? Potser hi sobren agents?

Fixeu-vos que, tal com hem vist en [butlletins anteriors](#), aquesta és una oració passiva pronominal, que justament s'hauria de caracteritzar pel fet que no hau-

ria d'expressar qui fa l'acció (en aquest cas, *l'Ajuntament*, que és qui presenta la sol·licitud de pròrroga).

Recordeu que les passives pronominals, que es construeixen amb el pronom es i el verb en veu activa, s'utilitzen per no haver d'expressar l'agent de l'acció, sia perquè no es coneix o perquè no convé esmentar-lo.

Per tant, és incorrecte construir oracions passives pronominals en què apareguin alhora el pronom es i l'agent de l'acció, tal com s'esdevé en la frase enverinada.

- ✗ Pel Govern s'ha aprovat la retallada del pressupost.
- ✗ Pel tribunal s'establiran els criteris de valoració dels mèrits.
- ✗ Pel president s'ha autoritzat la contractació de les obres.

En aquests casos haurem d'optar per eliminar el pronom es (i tenir com a resultat una oració activa) o bé mantenir-lo i prescindir de la referència a l'agent de l'acció (la qual cosa donarà lloc a una oració passiva).

Activa:

- ✓ El Govern ha aprovat la retallada del pressupost.

Passiva:

- ✓ S'ha aprovat la retallada del pressupost.

Activa:

- ✓ El tribunal establirà els criteris de valoració dels mèrits.

Passiva:

- ✓ S'establiran els criteris de valoració dels mèrits.

Activa:

- ✓ El president ha autoritzat la contractació de les obres.

Passiva:

- ✓ S'ha autoritzat la contractació de les obres.

Així doncs, la frase enverinada té dues possibles solucions, segons si l'expressem en veu activa o passiva:

Activa:

- ✓ L'Ajuntament va presentar una sol·licitud de pròrroga.

Passiva:

- ✓ Es va presentar una sol·licitud de pròrroga.

8 Llenguatge administratiu (D) (2)

Salvador Pardo

Decés: mort d'una persona. Plural, decessos.

Defendre i defensar; defendible i defensable (variants valencianes i centrals del verb i l'adjectiu).

Dèficit: allò que manca respecte a un total, a un valor; mancança. Deficitari -ària.

Deixa: donació en disposició testamentària.

Delatar; delació; delator, delatant.

Deliberar: sospesar les raons a favor o en contra d'una decisió a prendre. *Amb deliberació* també vol dir 'premeditadament'. Deliberatiu -iva.

Delimitació i partionament (o *amollonament*, o *fitació*): cast. *deslinde y amojonamiento*. Fitació (afitament) i atermenament. Delimitar, atermenar, amollonar, fitar, partionar.

Demanal (bé): bé de domini públic, demani.

Demandant: que demanda, actor. Demandat, -ada: a qui es demana. Demanda, clam, reclamació.

Demandar: demanar alguna cosa a algú per via judicial. (Convé no usar aquest verb amb el simple sentit de 'demanar'.)

Denunciar. Denunciant, denunciador -a. *Denunciar el gerent per desfalc. Denunciar una agressió.* Fer conèixer a l'autoritat que s'ha comés una actuació il·legal. Notificar l'extinció d'un acord, d'un contracte, d'un tractat, la fi d'un armistici.

Dependent: adjectiu, com *independent*. *Una secció dependent de trànsit.*

Dependent -a: substantiu. *La dependenta d'una botiga de roba.*

Depenent –equivalent a 'segons', 'conforme a', 'd'acord amb'– només és el gerundi de *dependre*; no és adjectiu i, com a forma verbal invariable, no admet plural. *Depenent de cada cas, la llei atorgarà ajudes a les persones dependents.*

Deposar i **declarar** són sinònims quan es tracta d'un judici, com ho són *deposició* i *declaració*. També significa 'destituir'.

Derogar: anul·lar una disposició anterior. Derogació.

Desacatament i desobediència. **Desacatar**, desobeir.

Desagreujar: reparar el greuge o tort fet per algú. El verb **desagreujar* no existeix. Desgreuge, desagreuament, acte de reparació, compensació.

Desallotjar: fer fora.

Descàrrec: alliberament d'un càrrec o obligació. *Plec de descàrrec. Testimoni de descàrrec.* En comptabilitat, *descàrrec* equival a 'data' (oposat a càrrec).

Descomptar. *Descompte massiu per compra.*

Descuidar: desatendre, descurar, negligir. *És un escriptor que descura l'estil. Aquestes dades es poden negligir.* 'Descuidar' millor que 'oblidar': *Em vaig descuidar de preguntar-li-ho. No et descuides d'anar-hi. No he votat perquè me n'he descuidat.* Descuit, descurança, negligència.

Desdir-se: retractar-se.

Desempenyorar: traure d'empenyorament. El verb castellà *desempeñar* solament equival a 'desempenyorar' quan té el significat de 'rescatar allò que s'havia deixat en penyora'. Desempenyorar no traduïx la idea de 'exercir, complir, dur a terme una funció o ocupar un càrrec'.

Desendeutar: deslliurar de deutes.

Desenvolupar (se n'abusa). Verbs que el poden suplir i millorar: **desenrotllar; desplegar; descabdellar; desembolicar.**

Desplegar una llei: dictar les disposicions necessàries per a aplicar concretament els seus preceptes. Cast. *para el desarrollo de sus fines:* per a desplegar, dur a terme, les seues finalitats.

Desestimar: una autoritat no prendre en consideració una petició, un recurs, etc. Desestimació.

Desocupació, atur.

Desfalcar: sostraure fraudulentament una quantitat que hom té sota la seua custòdia. Desfalç, desfalcament.

Desglossament. Desglossar, separar.

Desheretar: excloure (algú) de l'herència.

Desistiment: acció de desistir. Equival al castellà *dejación*.

Desistir. S'usa en sentit absolut en el llenguatge general: *No ens feren cas, i finalment vam desistir. Va desistir del càrrec.* Desistir **a l de** la demanda. El dret de desistiment del contracte. *Va desistir en l'intent d'aconseguir una beca.* En l'àmbit jurídic: retirar una actuació o renunciar-hi.

Despatxar: un cap i els seus col·laboradors o subordinats, reunir-se i tractar un o diversos afers. Despatx: acció de despatxar. Expedir, despatxar. L'expedició

d'un document. També vol dir 'acomiar, donar comiat'. Acomiadament, comiat (col·lectiu, disciplinari, (im)procedent, nul). Comiat de fadrí -ina (solter -a).

Destí: sort, fat. *El destí de la carta era perdre's, és a dir, no arribar a la destinació. La destinació de l'avió era París, però el destí el va portar a Brussel·les.* També 'càrrec, col·locació, lloc de treball'. *El destí dels funcionaris és tindre una destinació.*

Destinació: finalitat; lloc d'arribada d'una cosa que s'envia.

Destall (a), a estall, a escarada, a preu fet. Preufetaire (cast. *destajista*), estaller, escarader -a, preufeter -a. Escarar, **alfarrassar:** fixar per endavant el preu d'una faena o el preu d'alguna cosa. L'alfarrassador.

Destituir. En la destitució el protagonista, el subjecte, és la persona que destituïx. En la dimissió, el protagonista és la persona que dimitix. Destitució, revocament, remoció, separació. Desposseir (d'un càrrec). Destituir, revocar, remoure, separar. *He estat destituït del càrrec. Destituir un director general.*

Detallar, indicar, enumerar, especificar. Aquest verb i els seus derivats resolen el castellà *pormenorizar* i derivats.

Drethavent, causahavent: persona física o jurídica que té un dret derivat o transmés d'una altra.

Drets d'autor: drets morals d'explotació que té l'autor d'una obra literària, artística o científica. Els drets morals són indisponibles, mentre que els d'explotació són disponibles, negociables i permeten que l'autor incidisca en la publicació, la distribució o l'explotació de la seua obra i que hi faça constar el *copyright*. Els drets d'autor formen part de la propietat intel·lectual.

9 Enllaços i convocatòries

- ▶ [4t premi FilCat.UB \(2017\)](#) amb l'objectiu de promoure els treballs de recerca de batxillerat sobre qualsevol aspecte de la llengua i la literatura catalanes, despertar vocacions per a l'estudi de la filologia catalana i incentivar la tasca educativa dels centres de batxillerat. [Vegeu-ne les bases.](#)
- ▶ La Fundació Catalunya Fons per a la Defensa dels Drets dels Catalans (FCF) organitza el simposi "**Català, estat de la qüestió o qüestió d'Estat**". **18 de novembre del 2016** al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona. [Programa](#) i [inscripcions](#) (fins el 17 de novembre).

- ▶ Conferència “**Actituds i ideologies lingüístiques a Catalunya: una perspectiva diacrònica**”, a càrrec de la Dra. Kathryn Woolard de la University of California, San Diego i guanyadora del Premi Internacional Ramon Llull 2016. Dilluns, **14 de novembre del 2016** a les 19h, Institut Ramon Llull, Av. Diagonal 373, Barcelona. [Formulari per assistir-hi](#)
- ▶ “[El diari ABC es passa al català per cobrar doblers públics](#)” (*dBalears.cat*, 03/10/2016)
- ▶ Gustau Nerín, “[Valencians, balears i catalans consensuen el manifest Randa pel català](#)” (*El Nacional*, 25/09/16) ([vegeu el manifest aquí](#))
- ▶ Cristina Illamola, “[El castellà a Catalunya](#)” (Blog de la *Revista de Llengua i Dret*, 27/10/2016)
- ▶ Neus Nogué, “[De qui parlem quan parlem de l'oient?](#)” (*Lliure i Millor*, 24/08/2016)
- ▶ “[Més de 200 treballadors de l'Ajuntament de València s'apunten al valencià](#)” (*El Punt Avui*, 04/10/2016). És la primera vegada que la corporació municipal acull el voluntariat lingüístic d'Escola Valenciana.
- ▶ “[Xuan Bello: 'La llengua asturiana presenta indicis de salvar-se'](#)”, entrevista d'Andreu Barnils a un dels grans escriptors en llengua asturiana (*VilaWeb*, 06/10/2016)